

disse Moser ser man næsten ogsaa altid Hejrerne færdes, men her er de i Modsætning til ved Rederne meget sky, hvorfor de ogsaa heldigvis meget sjældent skydes; efter Beretninger fra Egnens Folk at dømme er Hejrerne da heller ikke synderlig forhadte paa Egnen.

FUGLELIV I SØBORG MOSE VED KØBENHAVN.

AF

NIELS CHRISTIANSEN.

Dersom man i Slutningen af Marts Maaned begiver sig fra Bispebjerg ad Landevejen ned mod Søborghus Kro, kan man fra Bakken, som ligger mellem de to nævnte Steder mod Nord-vest se ud over Størstedelen af Mosen, som dog paa den Aars-tid snarest tager sig ud som en Sø, med spredte Bevoksninger af fjorgamle Tagrør og Hængesækøer. Fuglelivet er paa denne Tid sparsomt, en 20 à 30 Svaner (*Cygnus olor*) har paa deres Fart mod Nord søgt Madro et Par Dage sammen med nogle større og mindre Flokke af Ænder, navnlig Hvinænder (*Clangula glaucion*), Taffelænder (*Fuligula ferina*), Stokænder (*Anas boscas*). Blishøns (*Fulica atra*) og enkelte Lappedykkere (*Podiceps grisegena*) have ogsaa indfundet sig. De to sidste Arter synes saa godt om Lokaliteterne, at nogle forblive der. Tag nu derud en 14 Dage eller 3 Uger efter, og Mosen har fuldstændig skiftet Karakter; thi nu ligner den virkelig en Mose, idet Vandet er formindsket med ca. 3 à 4 Fod, og Dækket er saaledes borttaget for store Marker af sortbrune Rørstubbe, halvraadent Siv og Smaaholme, alt gennemkrydset af Kanaler paa langs og tværs. Vandet er gennem en Sluse i Dæmningen mod Søborghus ledet bort og videre gennem et System af Kanaler, havnende inde i vore By søer. De ovennævnte Fugle have alt længe opholdt sig i deres Hjemstavn mod Nord, og nye Arter have taget Mosen i Besiddelse. Af Knubsvanen findes kun 2 Par ynglende, et Par i hver sin Ende af Mosen; dog flere Par forsøge at tilvinge sig Yngleplads der, men blive efter kortere eller længere Ophold fordrevne af de to gamle Svanepar, og saaledes har Forholdet været i mange Aar. Blishøns vrirle nu overalt i Mosen, tilligemed Lappedykkere samt enkelte Par af den toppede Lappe-

dykker (*Podiceps cristatus*), hvilke dog vist ikke yngle i Mosen. Stokanden har allerede ruget længe og til Redeplads valgt en Tue eller Rørbunke. I Begyndelsen af Maj Maaned ere næsten alle de Fugle, som findes ynglende i Mosen, komne, og en Stage-tur gennem Mosen er nu overordentlig interessant, baade hvad Fuglelivet og Terrænet angaar. Saalænge Farten gaar op gennem Hovedkanalen, der strækker sig gennem hele Mosens Længde (fra Søborghus til Brønshøj og Husum), er det let nok at stage sig frem; men drejer man nu om ad en af de smaa Sidekanaler, som næsten fuldstændig er tilgroet, saa begynde Besværlighederne; men Lønner, der kommer, er dem værd. Hist henne i Rørskoven ser man en rødhalset Lappedykker forlade sin svømmende Rede, og dykke under Overfladen for nu og da at komme op i Nærheden af Prammen for at se, hvad der gaar for sig; nu støder Prammen paa en Tue, en Blishøne piler afsted, eller en skræppende Stokand forlader et Dusin Æg, sendende samtidig en lille Afskedshilsen. Stager man stadig ud igennem Kanalen, kommer der et Øjeblik, hvor man staar fast, og har man fjernet sig et Par Hundrede Alen fra Hovedkanalen, kan man forlade Prammen, dersom man da ikke er altfor bange for et Par vaade Fødder, og tage sig en Hoppetur rundt paa de mange Smaaøer, som findes, dannede af de gamle Tagrørsbunker, i det man nu og da maa kaste sig i hele sin Længde for ikke at gaa igennem og havne i alendybte Mudder; Opsynsmanden over Mosen paastaar, at der flere Steder endog er fuldstændigt bundløst. Her paa disse omtalte Flader træffer man den rødblissede Rørhønes (*Gallinula chloropus*) Rede, og man ser nu og da et Glimt af Fuglen, idet den piler afsted det bedste, den har lært, hen over de gyngende Aakandblade. Den synes at have formeret sig stærkt de senere Aar her i Mosen; dens Rede ligger noget mere aabent end Vandriksens (*Rallus aquaticus*), som ligeledes yngler talrigt her, men dennes Rede er meget svær at finde, idet den godt skjult er anbragt helt ude ved det aabne Vand, særlig i Tagrørsbunkerne, eller i Bunden af de store Startuer, som ere omgivne med Vand, sjældnere paa de mindre Volde, i det høje tørre Græs, men altid dækket foroven. Fuglen ligger meget fast paa Reden, saaledes at man undertiden kan tage den med Haanden, om man vil, og den smutter næsten umærkelig bort; dog, har man Øjnene med sig, kan man se den ligge og trykke i de tørre Rør et Par Alen fra Reden; men den

er næsten ikke til at faa Øje paa, idet dens rødbrune Ryg fuldstændig falder sammen med Underlaget; eller man kan undertiden se den stikke Hovedet op igennem de tørre Rør, iagttagende, hvad der foregaar ved Reden, og tager man efter den, piler den med en overordentlig Ynde bort over Vandet paa Blade eller hvad andet, der flyder, og dens røde Næb og Benene tage sig da smukt ud. Naar man oftere har været ved Reden uden at forstyrre den, kan man tilsidst blive saa fortrolig med den, at man kan tage Græsset til Side og betragte Fuglen, der ogsaa betragter en med sine klare Øjne. Der er friske Kuld Æg fra først i Maj til Slutningen af Juli; Antallet i Reglen fra 7 til 11, en enkelt Gang 12; i Juli træffes der oftere Kuld paa 4 og 5 Æg. Af dens Æg gaa en Del tabt, da Vandrotten er ret talrig i Mosen, og man finder ofte de itugnavede Æg, hvor Rotterne have delikateret sig med Indholdet, paa Stedet. Anderledes naar Kragen (*Corvus cornix*), er Røveren; den flyver med Ægget i Næbet op paa Marken og fortærer det med utrolig Hurtighed, og er straks tilbage efter ny Forsyning. Den rød-blissede Rørhønes Æg ere mere udsatte for Kragens Røverier, da den som ovenfor nævnt bygger mere aabent, men hen paa Sommeren, naar Vegetationen er vokset i Vejret, findes Reden helt oppe i Grøfterne i de høje Vækster, men dog med Vand under; ogsaa af den træffes friske Kuld fra Begyndelsen af Maj til sidst i Juli; her er ogsaa det sædvanlige Antal Æg fra 7 til 11, men jeg har ogsaa set Rede med 15 Æg. Blishøne har ogsaa friske Kuld Æg fra sidst i April til ind i Juni, maaske Grunden er noget den, at dens Rede saa ofte forstyrres; den ligger jo mere frit aaben end de to foran nævnte Fugles; ogsaa den gaar op i Græsset paa det lave Vand og fæster Bo; dens Æg-Antal er fra 8 til 11, men der kan træffes indtil 15 Æg. Den plettede Sumphøne (*Porzana maruetta*), har jeg ofte truffet i Mosen paa forskellige Tider af Sommeren, men har ikke truffet dens Rede. Sandsynligvis yngler den her, hvor Lokaliteten er saa god for den, og jeg har i August set unge Fugle, som dog nok ere udrugede der. Den rødhalsede Lappedykker yngler der ogsaa ret almindelig, dog næppe i saa stort et Antal som for nogle Aar tilbage; ogsaa mange af dens Æg gaa til Krageføde; friske Kuld Æg fra først i Maj til sidst i Juni, Antallet i Reglen fra 3 til 5, almindeligst 4 Æg. Ogsaa den lille Lappedykker (*Tachybaptus minor*) yngler der, om ikke helt

almindelig, saa dog i de senere Aar ikke sjælden, men den færdes jo mere skjult; Reden findes helt ude i Mosen blandt Rør og Græs, flydende, eller helt inde ved Land paa Tuer; ogsaa den gør som Lappedykkerne i Almindelighed, naar de forlade Reden, dækker Æggene med noget af Redematerialet; friske Kuld Æg ere trufne fra Begyndelsen af Maj til Midten af Juni; Æggenes Antal fra 3 til 6. Foruden Stokanden yngler der ogsaa enkelte Par af Skeanden (*Anas clypeata*); den holder sig ikke som Stokanden mest paa de tørre Rørholme, men da den er noget senere med Æglægningen, er Græsset nu saa højt i Engene ved Mosen, at den der finder Dækning for sin Rede. Ikke faa Krikænder (*Anas crecca*), yngle i Mosen; ogsaa den lægger oppe i Græsset, men dog ogsaa i Tuerne, hvor Reden i Reglen er helt dækket foroven af det løse Græs, med Indgang fra Siden. Friske Kuld Æg fra 10 Maj, Antal fra 8 til 11. Atlinganden (*Anas querquedula*) har jeg ogsaa set der, oftere truffet dens Rede med 7 Æg, paa en Vold ude i Mosen, i højt tørt Græs; da der kun var ganske faa Dun (men dog nok til at konstatere, at det var *Anas querquedula*), var Kuldet næppe udlagt; ogsaa den var dækket af det tørre Græs. Af Hættemaagen (*Larus ridibundus*), er en mindre Koloni i Mosen, dog ikke saa talrig som for nogle Aar tilbage; Æggene blev vist for haardt beskattede af Jagtherrerne. Af Sortterneen (*Sterna nigra*) yngler vel ca. 10 Par; den har før ynglet spredt over hele Mosen, nu kun ved Husumenden. Dens Rede er ofte lavet af grønne Planter omtrent som den lille Lappedykkers, frit flydende, og jævnlig ere Æggene lagte paa opskudt Dynd omtrent uden noget Underlag; Antal Æg 3, sidst i Maj og Begyndelsen af Juni. Jeg har set 6 Æg i en Rede, men det var sikkert 2 Fugle, der havde lagt sammen, da 3 og 3 Æg lignede hinanden; ogsaa 3 Terneæg og 1 af den rødhalsede Lappedykker har jeg set i samme Rede. Af egentlige Vadere er Viben (*Vanellus cristatus*) almindelig; Æggene findes oppe paa Engene saavel som ude i Mosen paa sammenskyllede Rørstumper. Enkelte Par af Rødbenen (*Totanus calidris*) yngler der, dens Rede og Æg ere jo almindelig kendte. Af den dobbelte Bekkasin (*Gallinago scolopacina*) ses enkelte Fugle hele Sommertiden i og ved Mosen; jeg har aldrig truffet dens Rede. Brushane (*Machetes pugnax*) færdes der ogsaa i fuld Pragtdragt; heller ikke dens Rede har jeg set; ved de Muddergrøfter, som føre til Mosen, findes hele Sommeren den lille Mudderklire

(*Actitis hypoleucis*). For 5 Aar siden var der endog en Rørdrum (*Botaurus stellaris*), som hele Sommeren, særlig i Aftenstunden lod sit interessante Brøl høre. Af Sangere er den store Rørsanger (*Acrocephalus turdinus*) ikke sjælden, jeg har iagttaget den ved at passere Mosen fra Søborghus til Husumenden, 8 forskellige Steder, hvor Hannen lod sin Sang høre, og dog paa saa vidt fra hinanden værende Steder, at ingen er nævnt 2 Gange; snarere var der flere. Den har allerede Æg i de første Dage af Juni; Reden sidder som Regel noget lavere end den lille Rørsangers (*Acrocephalus arundinaceus*), er dyb og fast og sidder i Reglen 3 Alen inde i de tætte Rørholme ud til aabent Vand; som oftest sidder den 2 Fod oppe befæstet til 5 à 6 Rør, men under en stærk Storm forleden Aar vare dog Æggene faldne i Vandet fra et Par Reder, som sad i Vindsiden; friske Kuld Æg fra først i Juni til sidst i Juli. Æggenes Antal fra 4 til 6, i Reglen 5 Æg. Den lille Rørsanger (*Acrocephalus arundinaceus*) yngler talrigt overalt i Rørene i hele Mosen, friske Æg fra midt i Juni til sidst i Juli. Antal Æg fra 3 til 5; en enkelt Gang har jeg set 5 Unger og et raaddent Æg, i Reglen 4 Æg. Siv-sangeren (*Acrocephalus phragmitis*) er ogsaa overalt talrigt ynglende saavel ude i Mosen, i Tuer, som ved Bredderne i Græs og Nælder; friske Æg i Juni og Juli. Antal Æg fra 4 til 6, i Reglen 6; kun de meget sene Kuld ere paa 4 Stykker. Rørværlingen (*Emberiza schoeniclus*) er overalt talrigt ynglende, særligt ved Bredderne, og paa de tørre Smaaholme, ogsaa, om end sjældnere, i selve Engen; dens Rede sidder meget skjult, og Fuglen flagrer først af Reden, naar man er den ganske nær; og er Rugning først begyndt, forraader den selv Reden, ved at gaa paa den, naar man gaar lidt til Side og forholder sig rolig, iagttagende Fuglen; friske Æg fra 10 Maj til sidst i Juni, Antal fra 4 til 6, i Reglen 5 Æg. Kornværlingen (*Emberiza miliaria*) og Gulspurv (*Emberiza citrinella*) yngle paa Grøfter og Skrænter omkring i Mosen. Engdigesmutte (*Praticola rubetra*) og Gul Vipstjert (*Motacilla flava*) ere ogsaa ynglende i Terrænet omkring Mosen; Sanglærken (*Alauda arvensis*) træffes ogsaa jævnlig ynglende der, og Tornsangeren (*Sylvia cinerea*) yngler der ogsaa. I Midten af Attenhundrede og halvfemserne ynglede endnu den Rødbrune Kjærhøg (*Circus aeruginosus*), nu skydes den kun paa Trækket ved Kragehytten, ligesom unge Fugle af den Blaa Kjærhøg (*Circus cyaneus*). I August og September er

der Tusinder af Stære (*Sturnus vulgaris*), som tage Natteophold i Rørene, og forresten gøre megen Skade ved at knække Rørene. At passere langs Mosekanten i Mørkningen en Sommeraften er meget interessant. Man hører de forunderligste Lyde, Lokkestemmer af de Voksne, Ungernes Svar, ogsaa den pibende Lyd af en Ands Vinger; man kunde næsten tro, at en hel Mængde underjordiske Trolde og Ellefolk her havde sat hinanden Stævne og vare i ivrig Konference.

Fugle, som yngle i og ved Mosen:

1. *Motacilla flava*, almindelig.
2. *Praticola rubetra*, almindelig.
3. *Sylvia cinerea*, almindelig.
4. *Acrocephalus phragmitis*, almindelig.
5. *Acrocephalus arundinaceus*, almindelig.
6. *Acrocephalus turdinus*, flere Par.
7. *Alauda arvensis*, almindelig.
8. *Emberiza miliaria*, almindelig.
9. *Emberiza citrinella*, almindelig.
10. *Emberiza schoeniclus*, almindelig.
11. *Vanellus cristatus*, almindelig.
12. *Totanus calidris*, enkelte Par.
13. *Fulica atra*, almindelig.
14. *Gallinula chloropus*, almindelig.
15. *Rallus aquaticus*, almindelig.
16. *Porzana maruetta*, ikke konstateret.
17. *Larus ridibundus*, mindre Koloni.
18. *Sterna nigra*, flere Par.
19. *Cygnus olor*, 2 Par.
20. *Anas boscas*, almindelig.
21. *Anas clypeata*, enkelte Par.
22. *Anas crecca*, ret almindelig.
23. *Anas querquedula*, enkelte Par.
24. *Podiceps griseigena*, almindelig.
25. *Tachybaptus minor*, flere Par.